

Водич низ лавиринтите на животот

(Кон романот *Бубреже*, Ката Мисиркова-Руменова, Скопје, Детска радост, 2001)

Македонската литература за деца во чекор ги следи современите струења во книжевноста. Воедно, таа непогрешливо ги слуша дамарите на современоста во која младите се бараат себеси и грчевито се борат за своето место во современото бурно живеење.

Романот *Бубреже* е посветен на сите оние адолесценти, кои го преживуваат најубавиот, а воедно и најбурниот период од својот живот. Главниот лик е Елена Вртова, или како што ја нарекува Војдан - *Бубрежето*, средношколка и ученичка во трета година во едно средно училиште во Скопје. Потекнувајќи од бројно семејство, чии членови се распрснати низ цела Македонија, таа е близу епицентарот на сите случувања во таа бурна фамилија. Многу од нив имале прилика да заминат во странство, но влечени од корените, набргу се враќале.

Дејствието на романот *Бубреже* започнува кон крајот на учебната година, а завршува со започнувањето на новата, што значи, сите бурни настани, кои се слика на едно растење се случуваат за време на еден летен распуст. Дадени се испреплетените љубовни симпатии на релација: Елена-Војдан, Елена-Улфан, Војдан-Варвара, односно Варвара-Војдан, итн.. Не случајно романот и започнува со поглавјето *Љубов*. Таа, љубовта, постои насекаде околу Елена, таа ја чувствува: „Љубов е она што свечка по улиците, меѓу минувачите и питомите животни”(стр.5). Љубовта е изобилна во разговорите меѓу дедото и бабата на Елена, во непостојаната природа на тетка и Роза, во Војдан, во Варвара која лудува по Војдан и постојано е некаде зад нив, ги следи како: „...змија од ридиштата”(стр.6), а штом ќе ги види заедно: „...иштитеше со устата по нив”(стр.6). Елена никаде отворено не зборува за љубовта во себе. На крајот од романот, читателот останува во недоумица дали Елена воопшто е вљубена во Војдан или во Улфан, или можеби во ниту еден од нив. За себе таа самата кажува дека: „Имаше вкусено од бакнежот. И од она, што ја учеа дека сè уште е мала да го проба. Сепак сè уште беше невина и чедна”(стр.35). Единствено што Елена чувствува во себе е немирот и огромната енергија која не знае како да ја потроши: „Одеше да игра тенис. Не ѝ беше доволно. Учеше и карате, ама пак ништо”(стр.7). Можеби за тоа придонесува и нејзиниот однос со Војдан, во чија љубов е сигурна, но по неговото враќање од Америка (Чикаго) во него често се присутни: „...грстови мрачни мисли и со некаква дива тишина во себе”(стр.5).

Првиот немир и изместување од лежиштето на лежерното секојдневие го внесува доаѓањето на тетка и Роза, која се враќа дома по третиот развод: „Нејзиниот глас ќе им биде доволен на сите. Тој што не ја познаваше, скапо ја

плаќаше. Таа личеше на брана. Една пукнатина ако се појавеше, од некаде ќе истечеше големата вода и ќе поплаवेशе сè. Една искра да летнеше од нејзиното огниште, ќе изгореше и сувото и суровото”(стр.50).

Единственото место каде Елена се чувствува своја, и каде може да ја излечи својата „затруена” душа од штрајковите и гладувањето на штрајкувачите меѓу кои е и нејзиниот вујко, од зајадливите зборови на тетка и Роза, „бесната кобила...која пристигна од Охрид ниту канета, ниту пречекана”(стр.43), е тениското игралиште каде младите се собираат и се дружат. Таму се случуваат и средбите со умпрофорците, меѓу кои е и Шведанинот Улфан, кој: „најверојатно беше вљубен во Елена”(стр.45), но и таа не е рамнодушна кон него: „Занесно му ги улови сините езерца на унпрофорецот. Не знаеше како се вика. Но, кога ѝ се загледа, црвените коси ѝ се развеаја”(стр.48).

Обидот да го смири немирот во душата и односите во семејството, со излетот во Охрид на кој заминува со своето момче Војдан, ќе се покаже дека е почеток на крајот, бидејќи по враќањето ги дочекува кобна вест. Во меѓувреме, во дискотеката во Скопје се случила несреќа: „...изгаснало осветлението. Кој го изгаснал? Повеќе од петстотини млади луѓе почнале да трчаат накај излезот, а излезот еден, и тоа тесен, врата како на трло”(стр.110-111). Во несреќата, стоејќи на вратата и чекајќи го Војдан да се појави, во стампедото, загинала Варвара: „Го барала Варвара копилето Војдан, убавецот, како што го викаше самата. А кај беше тој? Со мене. Во Охрид. ...Секогаш ми ги исполнуваше желбите. А на Варвара?”(стр.111). Тоа сознание го продлабочува јазот меѓу Елена и Војдан до митски димензии. И обајцата, и Елена и Војдан, чувствуваат грижа на совеста. И неговата и нејзината грижа на совест е видлива од претходната наративна секвенца, бидејќи и Елена и Војдан чувствуваат дека се однесувале саможиво, себично и неправедно кон Варвара. И покрај сознанието за нејзините отворено искажани симпатии кон Војдан, тие, иако не ги охрабрувале, сепак не сториле ништо да ја вразумат Варвара.

Од друга страна, тоа ќе го продлабочи пријателството меѓу Елена и Улфан, а особено доаѓањето на неговата мајка, на која Елена ќе ѝ ги покаже сите знаменитости на Скопје, иако во неа, само за миг, проблеснува мислата: „А што ќе речат моите другарки ако ме видат дека се влечам со Унпрофорецот за кого знам, не сум рамнодушна”(стр.115). Пријателството со мајката на Улфан се продлабочува, а во знак на благодарност таа ја кани Елена на едномесечен престој во Шведска за време на летниот распуст.

Ексцентричното однесување на Војдан и неговите испади, меѓу кои е и тепачката со Улфан, ќе ѝ ја откријат на Елена страшната вистина и неговиот таен порок - дрогата, на која ѝ подлегнал уште за време на престојот во Америка: „Затвореноста на Војдан; помиреноста со секој настан; агресивноста на мигови, иако немаше причина за тоа. Брзото возење или отсутното седење на едно место”(стр.160). Војдан завршува во болница, бидејќи се открива дека е наркоман, а подоцна, дрогата ќе го одведе кон обид на самоубиство.

Непосредно пред заминувањето на Улфан за Шведска, ќе се искристализираат чувствата меѓу Елена и Улфан: *„И самата не сфати како усните ѝ се залетаа накај неговите. Ја гушна како што само тој умееше....Таа како да му се подаде целата. И за првпат почувствува дека никогаш нема да се раздели од Улфан”*(стр.178-180). На крај, останува отворено прашањето за неговото враќање назад во Македонија, иако е присутно ветувањето за негово понатамошно студирање на нашите простори.

Во исчекување на другарите, на тениското игралиште се случува новото познанство на Елена со момчето Александар: *„Двајцата ги стегнаа ракетите и се стрчнаа кон игралиштето. ...Тоа беше единствениот начин да се згреат, да се одделат од ѕвездата која ги набљудуваше”*(стр. 192).

Зајдисонцето го прекрива денот, а со тоа завршува еден бурен период од животот на Елена. Збогатена со многу нови сознанија за животот и со новопронајдената љубов во себе, таа влетува во новото пријателство.

Романот **Бубреже** третира многу актуелни проблеми од нашето секојдневие. Овде пред сè, се мисли на најголемото зло на современиот живот- дрогата, која сè повеќе зема замав меѓу младите, кои препуштени на бесцелното денгубење се оддаваат на овој и други пороци. Па, и во овој роман се чувствуваат тие предупредувачки тонови. Но, истовремено, авторот го посочил и решението на проблемот - во активноста, преземање на некаква иницијативата, а пред сè - во спортот. И младата Елена ја чувствува наездата која неизбежно доаѓа, а единствениот спас го гледа во секојдневното вежбање тенис и карате. Присутно е и предупредувањето и обвинување кон надлежните за нивниот негрижлив однос кон забавниот живот на младите и местата каде тие го поминуваат слободното време и каде се забавуваат. Несреќата во дискотеката во која загинава Варвара отворено имплицира за пропустите на надлежните институции: *„...Изгаснало осветлението. Кој го изгаснал? Повеќе од петстотини млади луѓе почнале да трчаат накај излезот, а излезот еден, и тоа тесен, врата како на трло”*(стр.110-111).

Опасностите се насекаде околу нас, постојано се присутни и демнат. Но, младите како Елена го носат факелот на спасот, бидејќи знаат што е највредно - животот.